

УДК 331.105.449(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2025.32.08>

ОСНОВНІ ВЕКТОРИ МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПРОФСПІЛОК В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Добровольська Ганна,

доктор історичних наук, доцент,
професор кафедри іноземних мов і гуманітарних дисциплін
Академії праці, соціальних відносин і туризму
ORCID ID: 0000-0002-4896-4154

У статті розглянуто основні вектори міжнародної діяльності українських профспілкових організацій в умовах воєнного стану. Висвітлено ключові події та заходи, які визначили появу нових напрямків, форм та механізмів співпраці українських профспілок із міжнародними партнерами. Проаналізовано значення набуття членства профспілковими об'єднаннями України в Європейській конфедерації профспілок, співпрацю з Міжнародною організацією праці та іншими міжнародними інституціями. Особливу увагу приділено участі українських профспілок у міжнародних конгресах, зустрічах з представниками Організації Об'єднаних Націй та місіями європейських соціальних партнерів, які були присвячені політичній та економічній підтримці України, сприянню захисту соціально-економічних і трудових прав працівників, забезпеченню гуманітарної допомоги, реформуванню вітчизняного законодавства у відповідності до європейських стандартів. У статті наголошено, що саме завдяки міжнародній солідарності профспілки України отримали можливість більш повно виконувати свої статутні зобов'язання, відновлювати інституційні спроможності членських організацій, протистояти викликам війни. Встановлено, що воєнний стан в Україні значно змінив характер і напрямки міжнародної діяльності українських профспілок, спрямувавши їх на посилення співпраці з міжнародними організаціями та профоб'єднаннями, мобілізацію світової підтримки українського народу, здійснення пошуку нових можливостей для взаємодії з партнерами, зокрема через застосування цифрових технологій. Стверджується, що, незважаючи на всі труднощі воєнного часу, українські профспілки відкрили нові можливості для зміцнення своїх позицій у європейському та міжнародному профспілковому русі. Доведено, що зазначені вектори міжнародної діяльності вітчизняних профспілок стали дієвим інструментом консолідації зусиль українського суспільства та світової спільноти для подолання соціально-економічних наслідків війни і забезпечення умов для повоєнного відновлення країни.

Ключові слова: воєнний стан, міжнародна діяльність, міжнародні організації, працівники, профспілки.

Dobrovolska Hanna. Main vectors of international activity of Ukrainian trade unions within martial law

The article considers the main vectors of international activity of Ukrainian trade union organizations within martial law. It highlights key events and measures that determined the emergence of new directions, forms and mechanisms of cooperation between Ukrainian trade unions and international partners. It analyzes the significance of Ukrainian trade union associations' membership in the European Trade Union Confederation, cooperation with the International Labor Organization and other international institutions. Special attention is paid to the participation of Ukrainian trade unions in international congresses, meetings with representatives of the United Nations, and missions of European social partners, which were dedicated to political and economic support for Ukraine, promotion of the protection of socio-economic and labor rights of workers, provision of humanitarian assistance, restructuring of domestic legislation in accordance with European standards. The article emphasizes that due to international solidarity, Ukrainian trade unions have been able to completely fulfill their statutory obligations, restore the institutional capabilities of member organizations, and withstand the challenges of the war. The article reveals that martial law in Ukraine has significantly changed the nature and directions of the international activities of Ukrainian trade unions, directing them to strengthening cooperation with international organizations and trade unions, mobilizing global support for Ukrainian people, and searching for new opportunities for interaction with partners, in particular, by the help of digital technologies. It is proved that despite all the difficulties of wartime, Ukrainian trade unions opened up new opportunities for strengthening their positions in the European and international trade union movement. It is claimed that the indicated vectors of international activity of domestic trade unions have become an efficient tool for consolidating the efforts of Ukrainian society and the world community to overcome the socio-economic consequences of the war and provide conditions for the post-war recovery of the country.

Key words: martial law, international organizations, international activity, employees, trade unions.

Вступ. Воєнний стан в Україні негативно вплинув на всі сфери життя українського суспільства, у тому числі на ринок праці, соціально-трудова відносини та роботу профспілкових організацій. За таких обставин міжнародна діяльність профспілок стала одним із важливих інструментів залучення зовнішньої допомоги з метою забезпечення захисту соціально-економічних і трудових прав та інтересів

працівників, надання їм фінансової, гуманітарної, правової підтримки, представництва їх інтересів у міжнародних організаціях. З огляду на це питання визначення основних векторів міжнародної діяльності українських профспілок у цей період набуває особливої значущості.

Дослідженню різних аспектів діяльності профспілкових організацій в Україні під час воєнного стану присвячено ряд публікацій вітчизняних науковців. Проте міжнародна діяльність українських профспілок у зазначений період поки не досліджена, що обумовлює наукову актуальність обраної теми.

Мета статті – проаналізувати основні вектори міжнародної діяльності профспілкових організацій в умовах воєнного стану в Україні.

Виклад основного матеріалу. Під час війни соціальна і економічна ситуація в країні зазнала кардинальних змін. Руйнування економіки, промислових підприємств та інфраструктури, поява мільйонів внутрішньо переміщених осіб, масова міграція українців за кордон, зростання безробіття, зниження рівня життя, порушення трудових прав працівників змусили профспілкові організації шукати нові шляхи посилення спроможності виконувати свої представницькі та захисні функції. З метою формування міжнародної солідарності та залучення допомоги у вирішенні цих проблем профспілки України активізували свою взаємодію з міжнародними організаціями і профоб'єднаннями.

Основний вектор міжнародної діяльності українських профспілок був спрямований на мобілізацію світової підтримки українського народу та інформування міжнародної спільноти щодо ситуації у соціально-трудої сфері в умовах воєнного стану. Для цього профспілки використовували не лише напрацьовані механізми, такі як участь у міжнародних форумах і конгресах, а й здійснювали пошук нових інструментів впливу. Так, вступ 27 жовтня 2022 р. українських профоб'єднань до Європейської конфедерації профспілок (ЄКП), діяльність якої спрямована на захист прав європейських працівників, відкрив можливість залучати експертів ЄКП для оцінювання законодавчих актів, які приймає Україна в процесі адаптації свого законодавства до європейських норм. Ця подія започаткувала інтеграцію вітчизняних профспілок у європейський профспілковий рух, що стало наступним важливим вектором їх міжнародної діяльності.

У травні 2023 р. делегація українських профспілок взяла участь у 15-му Конгресі ЄКП, що відбувся у Берліні. На ньому була прийнята «Надзвичайна резолюція щодо відновлення та реконструкції України та солідарної підтримки членських організацій ЄКП в Україні», а також створений спеціальний комітет з питань реформування трудового законодавства в Україні та її відбудови [1].

У жовтні 2023 р. на запрошення українських профспілок Київ відвідала місія європейських соціальних партнерів на чолі з Генеральним секретарем Європейської конфедерації профспілок Естер Лінч та Генеральним секретарем Об'єднання роботодавців SGI Europe Валерією Ронзітті. Під час зустрічей з представниками профспілок, українських організацій роботодавців, законодавчої та виконавчої гілок влади обговорювалися проблеми проведення трудової реформи в Україні, захисту прав працівників під час воєнного стану, а також питання гуманітарної допомоги та підтримки українських профспілок з боку європейських партнерів [2].

У квітні 2024 р. у польському місті Люблін відбувся саміт Європейської конфедерації профспілок на підтримку України, де зібралося понад 110 профспілкових діячів з Європейського Союзу та України [3, с. 44]. Цей захід продемонстрував готовність європейських профспілок працювати разом з українськими колегами. У Декларації, яка була прийнята на саміті, наголошувалося на підтримці європейським профспілковим рухом зусиль українських профспілок щодо підвищення їх ролі у відновленні України через механізми соціального діалогу, колективних переговорів, посилення впливу профспілок у суспільстві [4].

Отже, ці події демонструють посилення співпраці українських профспілок з європейськими партнерами та свідчать про солідарну підтримку України в умовах війни.

Наступним вектором міжнародної діяльності українських профспілок були звернення до міжнародних організацій щодо посилення впливу профспілок на рішення органів влади у сфері регулювання соціально-трудої відносин в Україні з метою не лише збереження, а й підвищення рівня захисту трудових прав працівників в умовах війни. Наприклад, завдяки підтримці Міжнародної організації праці (МОП), європейської спільноти та міжнародних профспілкових центрів, які постійно наголошують на необхідності дотримання міжнародних трудових стандартів в Україні та посилення інструментів соціального діалогу, профспілкам вдається стримувати неоліберальні ініціативи української влади у соціально-трудої сфері та наступ на права профспілок.

Ще одним важливим напрямком міжнародної діяльності українських профспілок під час воєнного стану стала активізація співпраці з Організацією Об'єднаних Націй (ООН). Зокрема, діяльність українських профспілок була спрямована на досягнення Цілей сталого розвитку ООН: забезпечення

справедливих умов праці, створення якісних робочих місць, впровадження соціального діалогу та захист трудових прав працівників тощо. Так, 24 листопада 2024 р. під час зустрічі з представниками українських профспілок Координатор системи ООН в Україні з гуманітарних питань Матіас Шмале наголосив на необхідності залучення профспілок до відбудови України, реформування трудового та соціального законодавства. Він також заявив про наміри сприяти створенню робочих місць і відновлення інфраструктури в Україні, а профспілки підкреслили свою готовність активно долучитися до реалізації цих ініціатив, забезпечуючи їхню соціальну орієнтованість [5]. Отже, ця зустріч засвідчила спільне прагнення обох сторін об'єднати зусилля для відновлення України, насамперед в інтересах людей праці.

З метою поширення інформації про події в Україні серед максимальної кількості людей у різних країнах світу, а також для зміцнення міжнародної підтримки України вітчизняні профспілки активно розвивали багатосторонні та двосторонні зв'язки. Проте їх повноцінну міжнародну діяльність ускладнювали обмеження правового режиму воєнного стану, заборона на виїзд чоловіків за кордон, брак фінансів для організації візитів, логістичні труднощі. Тому українські профспілки все активніше стали запроваджувати нові форми у свою роботу, зокрема сучасні цифрові технології.

Так, 24 лютого 2023 р. Європейська конфедерація профспілок та Міжнародна конфедерація профспілок (МКП) спільно з національними профоб'єднаннями та за участю українських профспілок провели в режимі відеоконференції День профспілкової солідарності.

22 лютого 2024 р. Федерація профспілок України (ФПУ) організувала міжнародну зустріч солідарності «Українські профспілки: два роки в умовах війни – виклики, пріоритети та подальша підтримка». За свідченням самих профспілок у кожному з цих заходів взяло участь понад 200 учасників зі 170 країн світу [3, с. 44]. Під час цих відеоконференцій обговорювалися актуальні проблеми, з якими зіткнулися українські профспілки в умовах війни, а також питання підтримки українських біженців за кордоном. Ці проблеми також порушували представники українських профспілок, які брали участь у конгресах Конфедерації профспілок Норвегії, Конфедерації профспілок Швеції, Американської федерації праці – Конгресу виробничих профспілок, Французької конфедерації демократичних профспілок, Союзу праці Італії, Швейцарської конфедерації профспілок, Всепольського об'єднання профспілок, Конфедерації профспілок Грузії [3, с. 45].

Важливим вектором міжнародної діяльності українських профспілок була співпраця з найбільшою всесвітньою організацією профспілок – Міжнародною конфедерацією профспілок. Зокрема, вітчизняні профспілкові об'єднання приєдналися до кампанії МКП «За демократію», яка стартувала у березні 2024 р. Вона акцентує увагу на ключовій ролі профспілок у відстоюванні демократичних цінностей, зокрема свободи об'єднань і права на страйк. Кампанія спрямована на захист і зміцнення демократії у трьох критично важливих сферах: на робочому місці, у суспільстві та глобальній арені [6].

Ключовим напрямком міжнародної діяльності українських профспілок під час війни була співпраця з Міжнародною організацією праці. Так, у грудні 2023 р. було укладено тристоронній меморандум «Перехідна стратегія співпраці МОП для України на 2024–2025 рр.», метою якого є пом'якшення наслідків війни для українського народу, створення якісної зайнятості та сприятливого бізнес-середовища для відбудови, посилення управління ринком праці, включаючи соціальний діалог, відповідно до міжнародних трудових стандартів та законодавства ЄС [7]. Основою стратегії є інтегрований, багаторівневий та трикомпонентний підхід, який розроблений відповідно до принципів МОП у сфері гідної праці під час консультацій з представниками українських профспілок.

Ще одним пріоритетним вектором міжнародної діяльності профспілкових об'єднань України під час воєнного стану стало залучення допомоги міжнародних партнерів в організації тренінгів, реалізації освітніх проєктів з метою зміцнення вітчизняного профспілкового руху та підвищення кваліфікації профспілкових активістів. Зокрема, у грудні 2022 р. – червні 2023 р. ФПУ за підтримки МОП реалізувала освітній проєкт «Посилення стійкості профспілок в Україні», метою якого було навчання та підвищення кваліфікації профспілкових представників, які відповідальні за організаційну та інформаційну роботу, молодих профспілкових лідерів і активістів. Було проведено ряд онлайн тренінгів щодо стану профспілкового руху, особливостей діяльності профспілкових організацій в умовах воєнного стану, органайзингу, психосоціальної підтримки членів профспілок [8].

Серед основних напрямків міжнародної діяльності вітчизняних профспілок слід виділити залучення підтримки міжнародних організацій, європейських експертів щодо зміцнення соціального діалогу в Україні та посилення спроможності соціальних партнерів з метою відповідності соціальному законодавству ЄС та моделі соціальної ринкової економіки ЄС. У цьому контексті важливою подією для українських профспілок стало проведення 29 травня 2024 р. Міжнародною організацією праці круглого

столу на тему: «Соціальний діалог як ключовий інструмент впровадження трудових реформ та сприяння відновленню України» [9]. Одним з головних питань, яке обговорювалося під час цього заходу, було представлення нової редакції «Зеленої книги» – «На шляху до ефективного, впливового та інклюзивного соціального діалогу в Україні», розробленої експертами МОП у 2019 р. за участі тристоронньої робочої групи з питань соціального діалогу. Метою цього документу є заохочення широкого публічного обговорення в Україні можливих шляхів підвищення ефективності, впливовості та інклюзивності соціального діалогу [10].

Новим вектором міжнародної діяльності українських профспілок в умовах воєнного стану стало налагодження каналів гуманітарної допомоги членам профспілок та їхнім родинам, профспілковим організаціям, внутрішньо переміщеним особам, які постраждали від війни. Так, з самого початку бойових дій було створено Штаб ФПУ, який відразу ініціював низку звернень до міжнародних організацій щодо надання гуманітарної допомоги. Лише за два місяці було укладено дві великі грантові угоди, завдяки яким було залучено понад 45 млн грн. для надання безкоштовного проживання та харчування у профспілкових санаторіях та базах відпочинку найбільш нужденним людям, зокрема членам профспілок. Як зазначив голова ФПУ Григорій Осовий, завдяки активній підтримці МОП, СКП, МКП та інших партнерів, зокрема «Корус Інтерншл», Данського агентства профспілкового розвитку, ФПУ зуміла надати допомогу з початку повномасштабної війни понад 60 тис. внутрішньо переміщеним особам [11].

Не менш важливим напрямком було залучення фінансової допомоги зарубіжних партнерів для збереження інституційної спроможності українських профспілкових об'єднань та їх членських організацій, можливості виконувати свої статутні завдання. Наприклад, більше половини бюджету ФПУ в умовах воєнного стану складала кошти міжнародної допомоги [12].

Висновки. Таким чином, воєнний стан змінив парадигму діяльності українських профспілок на міжнародному рівні, створивши як труднощі, так і нові перспективи для розвитку міжнародної солідарності, посилення співпраці з потужними регіональними та міжнародними профспілковими об'єднаннями, національними профспілковими центрами різних країн та іншими міжнародними інституціями. Профспілкові організації України отримали унікальну можливість розпочати інтеграцію в європейський профспілковий простір та зміцнити свої позиції у міжнародному профспілковому русі.

Проаналізовані у статті основні вектори міжнародної діяльності українських профспілок дозволили їм стати важливими агентами комунікації між українськими працівниками та працівниками інших країн, міжнародними організаціями. Це сприяло не лише отриманню гуманітарної допомоги, але й інформуванню світової спільноти про актуальні проблеми українського профспілкового руху, про порушення соціально-економічних і трудових прав працівників у період воєнного стану, а також адвокації європейських і міжнародних трудових стандартів на українському ринку праці. Це зумовило часткове пом'якшення негативних наслідків війни для українців, водночас заклало фундамент для подальшого розвитку міжнародної діяльності вітчизняних профспілок.

Подальший успіх міжнародної діяльності українських профспілок, їх місце і роль у світовому профспілковому русі буде залежати від їхньої здатності знаходити нові напрямки і форми співпраці, ефективно боротися за гідну працю, забезпечувати соціальну справедливість, впроваджувати сучасні трудові стандарти в Україні, брати активну участь у повоєнній відбудові та оновленні країни в інтересах людини праці. Ці аспекти можуть стати предметом подальших досліджень.

Література:

1. Emergency resolution on Ukraine's recovery and reconstruction and solidarity support to the ETUC affiliates in Ukraine adopted by the ETUC 15th statutory Congress (Berlin, 23–26 may 2023). URL: <https://www.etuc.org/sites/default/files/2023-06/Emergency%20resolution%20on%20Ukraine's%20recovery%20and%20reconstruction%20and%20solidarity%20support%20to%20the%20ETUC%20affiliates%20in%20Ukraine.pdf>.
2. За підсумками перебування у Києві місії європейських соціальних партнерів профспілок відбулась прес-конференція. URL: <https://www.fpsu.org.ua/napryamki-diyalnosti/mizhnarodna-robota/25199-za-pidsumkamy-perebuvannia-v-kyievi-misii-ievropeiskykh-sotsialnykh-partneriv-profspilok-vidbulas-preskonferentsiia-2.html>.
3. Про основні дії та результати діяльності ФПУ, виконання рішень Ради ФПУ під час воєнного стану та завдання на 2024 рік. Інформаційний звіт «Від Ради до Ради». Київ, 2024. 48с.
4. Декларація профспілкового саміту на підтримку України у м. Люблін (Польща) 2024 р. URL: <https://www.fpsu.org.ua/napryamki-diyalnosti/mizhnarodna-robota/26084-deklaratsiia-profspilkovoho-samitu-na-pidtrymku-ukrainy-u-m-liublin-polshcha-kviten-2024-r.html>.
5. Обговорено перспективи співпраці профспілок із представниками ООН в Україні. URL: <https://www.fpsu.org.ua/256-holovna-novyna/26886-obhovoreno-perspektyvy-spivpratsi-profspilok-iz-predstavnykamy-onn-v-ukraini.html>.
6. Democratic workers' rights crumbling: 2024 ITUC Global Rights Index URL: <https://www.ituc-csi.org/ituc-global-rights-index-2024?lang=en>.

7. ILO Transitional Cooperation Strategy for Ukraine 2024–2025. URL: <https://www.ilo.org/publications/ilo-transitional-cooperation-strategy-ukraine-2024–2025>.
8. Семінар-навчання. Посилення стійкості профспілок в Україні. URL: <https://www.fpsu.org.ua/napryamki-diyalnosti/organizatsijna-robota/23895-seminar-navchannya-posylennia-stiikosti-profspilok-v-ukraini.html>.
9. «Зелена книга» для розвитку соціального діалогу в Україні. URL: <https://employers.org.ua/news/id2627>.
10. «Зелена книга» – оновлена редакція 2024 року (Проект до обговорення). URL: <https://www.fpsu.org.ua/napryamki-diyalnosti/mizhnarodna-robota/26268-zelena-knyha-onovlena-redaktsiia-2024-roku-proiekt-do-obhovorennia.html>.
11. Про роботу ФПУ, членських організацій в умовах воєнного стану: Постанова Президії ФПУ № П8/1 від 19.04.2022 https://www.fpsu.org.ua/images/270121/П8_1_Про_роботу_ФПУ_членських_органзацій_в_умоах_воєног_стану.pdf.
12. Основні тези виступи голови ФПУ Осового Г.В. на Раді ФПУ. URL: <https://www.fpsu.org.ua/napryamki-diyalnosti/organizatsijna-robota/26240-30-travnia-u-kyievi-vidbulos-8-e-zasidannia-rady-fpu.html>.